

Срђан ВУКАДИНОВИЋ*

КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ УЛОГЕ ОБРАЗОВАЊА И МЕДИЈА У ТРАНЗИЦИЈИ СТРУКТУРНИХ СЕГМЕНАТА СВИЈЕСТИ

УСПОСТАВА ЕТИЧКОГ ОКВИРА НОВОГ ПОНАШАЊА

У релацијама комплементарности улоге образовања и медија у свим додирним сферама, а поготово оној комплексној, као што је транзиција, најзначајнијег сегмента човјековог бивствовања, а то су његови структурни сегменти свијести, бресе се и успостављају неки нови принципи. У брушењу и конституисању узајамних односа образовања и медија ствара се одређени етички оквир једног новог понашања које се може одредити као квалитетно и подстицајно за обје сфере дјелања. Медији чине једну значајну корист и услугу образовању промовишући смисаоност дјеловања, а образовање, такође, помаже функционисању медија потенцирајући њихову одговорност у јавно мњенском, односно друштвеном дјелању. Посебну одговорност у успостави комплементарних односа образовања и медија имају електронски медији, који су усмјерени и према оним гледатељима, односно конзументима, који желе да чују о феномену образовања, као и о свим оним битним и значајним достигнућима образовног процеса.¹ Заправо, желе да сазнају о феноменима живота, као и свим кључним и проблематичним друштвеним питањима која се пласирају и (не)афирмишу преко медија, а образовање их кроз своје системе, углавном, има ријешене. Гледаоци и слушаоци, прије свега електронских медија, желе да имају информације о многим структурним сегментима

* Доцент, Универзитет Црне Горе

¹ Robert Lichter and Richard E. Noyes: *Good Intentions Make Bad News: Why Americans Hate Campaign Journalism*, Littlefield, 1995, p. 32 – 41.

образовања, као и о томе колико његови садржаји утичу на транзицију свијести полазника образовног процеса на различитим нивоима.²

У комплементарном односу образовања и медија сваки медијски садржај треба да има едукативни карактер. Кроз теме које се обрађују промовише се и заступа присуство утемељених едукативних принципа који негирају оне здраворазумске и изнад су њих у хијерархији вредноста. Комплексни структурни сегменти оба дјелатна оквира, и образовног и медијског, на тај начин граде чврсти етички оквир, дубоко утемељен у садржајним едукативним законитостима. Понесени садржајношћу и утемељеношћу образовних принципа, медији анализирају одређене теме помажући људима да их схвате и разумију на реалативно једноставнији начин, него што би то био случај да су се за одређени систем спознајности одлучили стицати га у неким образовним институцијама.

КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ ОБРАЗОВАЊА И МЕДИЈА КРОЗ ДИСКУРС РАЗЛИЧИТИХ ПЕРСПЕКТИВА

Комплементарност двије сфере огледа се у томе што образовање омогућава и обезбјеђује садржинску поузданост темама које пласирају медији, а медији конституишу дијалошку форму презентирања образовних садржаја. То значи да треба видјети како се о некој теми размишља, рецимо, из перспективе грађанина лошијег имовног стања у односу на грађанина који припада групи која задовољава квалитет живота на знатно вишем нивоу, или како размишљају млади, они средње узрасне доби, или старији чланови друштвене заједнице. Из тако различитих перспектива се говори и размишља о темама које нијесу само, изворно, специфичност црногорског или друштва ех-уи реалитета, већ су и глобализацијска одлика друштвеног поретка. Иако, често, појединци мисле да им је јасно све што се дешава у друштвеном амбијенту и да им је све познато, комплементарност едукације са медијском презентацијом помаже да се сваки пут открије нешто ново.³

То је и разумљиво и потребно, јер свијет последњих година ХХ и првих година ХХИ вијека постаје све комплекснији, будући да се откривају неки нови моменти и неке нове нијансе друштвених битисања. Због интензивности у друштвеном развоју, а не квалитета система вриједно-

² Stephen Ansolabehere & Behr Roy & Iyengar Shanto: *The Media Game: American Politics in the Television*, Macmillan, New York, 1993, p. 112-145.

³ Benjamin Page: *Who Deliberates: Mass Media in Modern Democracy*, University of Chicago, Chicago, 1996, p. 67 – 93.

сти, формирају се различита схватања и различита тумачења егзистирајућих друштвених процеса. Али у сваком тренутку медији морају омогућити повратак онеме што је база и што је фундамент. Образовање увијек полази од тога и таквог постулата фундаменталног објашњења процеса. Истина, треба нагласити да, понекад, у свијету преовлађујуће информатике и доминирајућег „фах – идиотизма” у дјеловању, повратак према онеме што је база, па самим тим и повратак ка некадашњем систему вриједности, изгледа карикатурално. То из разлога што се ствари вулгаризују и банализују. А процес се у највећем броју случајева може објаснити искључиво преко фундамента. Веома се тешко снаћи, а самим тиме и успостављати комплементарност односа у свијету израженог динамизма. Исто тако, у брзини живота и динамици проблема јавља се мноштво идеја у којима се једноставно тешко снаћи. У таквим ситуацијама је тешко бити јасан и прецизан, а не бити конфузан и не настојати „дићи руке” у једном тренутку од објашњења сложености спознајности. Уколико би се тако нешто догодило, нема комплементарности и веома лако се „могу дићи руке од свега” у успостави (не)квалитетних друштвених односа и новог система (не)вреднота. Медији по природи свога посла еуфорично реагују када су повријеђена нека начела нормалног друштвеног живота или нечега што је годинама било уобичајено у животу. И конституенти едукацијског процеса реагују бурно у многим ситуацијама. Због тога, а ради комплементарности, и представници медија, као и они из система образовања, морају бити сталоженији и размишљати о успостави квалитетно комплементарних односа. Тако стварају етички оквир понашања и пишу свој кодекс понашања.⁴

Однос комплементарности између образовања и медија поштује релацију узајамности, како би се створио један конструктивни однос који може бити од користи не само представницима и ангажованима у двије наведене сфере него и ангажованима у другим дјелатним просторима и оквирима. Уколико се настојања ка комплементарности изврћу у своју супротност, онда су она на штету свакоме.

Образовање је и те како суптилна дјелатност и јако осјетљива. Суптилитет се држи под контролом, јер је у свему томе човјек тај који нешто чини добрим или га чини лошим. Исто као што је образовање једно моћно средство, али не толико манифестно широј јавности, а које се може употребити на добро, може се употребити и за чињење зла. Иден-

⁴ Ибид., п. 167 – 184.

тична злоупотреба медија и настојања ка комплементарности изокренутој у својој супротности има негативне последице по читаво друштво.

МЕДИЈИ У СЛУЖБИ КОМПЛЕМЕНТАРНОСТИ И ОБРАЗОВАЊА

Веома је значајно анализирати и разматрати начине на које медији могу бити у служби комплементарности и образовања. Такође, занимљиво је на који се начин може допринијети афирмацији циљева и мисије система комплементарности и образовања. Али на истовјетан начин на који постоје путеви злоупотребе могућности дјелања од стране медија, постоје и путеви и афирмативни принципи. Свакако, медији су један изазов и за цјелокупно друштво, а и за систем образовања. У модерном друштву, захваљујући техничким и технолошким достигнућима, као и могућностима Интернета, медији се развијају веома брзо. Медији пружају могућност образовању да своју истину пренесе појединцима и друштвеним групама у намјери да стручном елаборацијом „ради” на транзицији њихове свијести. Захваљући медијима, могуће је да образовна и едукативна истина допре до сваког појединца, а не само оног који је обухваћен системом одређеног нивоа образовања. Јер данас је веома мало појединаца који живе у неком изолованом свијету и животу и који нијесу у додиру са макар неком врстом масовних комуникација. Али на те бројне могућности медија, могуће су и њихове, такође бројне, злоупотребе. Сваки сегмент образовања се путем медија може злоупотребијети, на исти онај начин као што се могу злоупотребијети сви подструктурни сегменти друштва. Често се медији налазе пред једном великом дилемом која је садржана у питању: Да ли саопштити информацију или саопштити истину? Одговор на такво питање зависи од два битна момента. Један је онај који се односи на приоритет медија и његово искључиво (не)инсистирање на истини и ономе што је специфично код процеса образовања. Други битан моменат је онај који третира улогу људи који у конкретном медију раде и коју имају запажену ролу у изградњи у мисији повећања слушаности или гледаности њиховог медија, што је њихиова професионална оријентација. И као свака професионална оријентација и ова има своју професионалну етику и професионалну моралност. Чињеница је да су мас-медији нека врста и на неки начин трансмисиони елемент јавне ријечи, као и да су средство размјене информација и средство комуникације и дијалога. Помоћу медија се потиче одређена свијест, развијајући одређене моралне вриједности, развијајући одређене друштвене норме. Због тога је улога медија у конституисању структурних сегмената свијести јако битна. Уз образовање и најбитнија. Јер то су двије дјелатне гране

које могу иницирати динамику преображаја и успоставити нову парадигму транзиције. А нова транзицијска парадигма је она која се заснива на преображају свијести, као кључног сегмента друштвено-структурног модела. Касније, послије преображаја и успоставе нове парадигме, могуће је развијати и унапређивати моделе трансформација, приватизација и других „техничких” компоненти ове велике друштвене промјене.

У савременим условима модернизма и живота новог миленијума, медији су врло битни и они су у одређеном хијерархијском односу друштвених вредноста високо позиционирани. Из тога разлога готово свакодневно се слуша и чује како државна организација настоји да медије стави под своју контролу. Или како одређени медијски магнати настоје да креирају неке друштвене норме или да креирају читаву политику једног друштва или одређене утицајне групе. Дакле, у друштву постоји један интерактивни модел егзистирања између друштвене структуре и медија. Будући да у том структурно друштвеном сплету важну карикатуру чини образовање, по логици ствари између медија и едукативног система постоји интегративна спрега.

КРАЈЊЕ ИСХОДИШТЕ КОМУНИКАЦИЈЕ ОБРАЗОВАЊА И МЕДИЈА

Нека традиционална својства читаности, гледаности или слушаности одређен (их)ог медија указују на то да људи углавном примају цјелоовито, без неке велике дозе резерве, информацију коју медији пласирају. Иако се имају одређене сумње према некој информацији, конзументи медијске информације не врше њену провјеру или рескрипцију. На тај начин појединци несвјесно постају дио ланца који може да има намјеру да манипулише са одређеном информацијом. Јако је опасно ако се таква манипулација јавља и врши са сазнањем, које настаје као резултат институционалног образовног процеса. Тада се врши злоупотреба знаствене и образовне информације, а комплементарност која се остварује је непримјерена етичкој интеракцији којој се тежи.⁵

Медији су конституенти одређене комуникације међу људима. Иако се у својој суштини никада није мијењала та комуникација, обиљежја су попримила у савременом свијету модерније изразе и манифестност. Исходиште сваког медија лежи у успостави комуникације. Када је у питању образовање, онда ту није довољна комуникација која нужно постоји. Препоручљиве су у таквој ситуацији релације остваривања међусобне креативне интеракције, која пружа могућност не погрешног инфор-

⁵ *Ибидем.*

мисања једној или другој дјелатности него потпуног и цјеловитог, истинитог. Комуникација је одређена и детерминисана односом преношења истине. У систему образовања, преношење истине преко медија има посебну тежину, будући да ова сфера образује, и мимо едукативне институције, грађане. Због тога је у у комплементарности образовања и медија веома битан однос повјерења који се има и према одређеном медију. Повјерење је онај сегмент моралности и етичности који је кључна карактеристика вјеровања у одређени, конкретни медиј.

ПОВЕЗАНОСТ УНИВЕРЗАЛНОГ МЕДИЈСКОГ РАЗУМИЈЕВАЊА

Анализа и разматрање функција медија у комплементарности са системом образовања подразумева и третирање позиције сваког појединца у друштву, у том односу. Говорити о образовању и медијима значи говорити о ономе што сваки појединац ради, јер нема ниједног који није прошао неки облик и ниво образовања. Али у тој корелацији говори се и о ономе што је шире и обухватније. Успоставља се једна посебна дијалошка форма комуникације између конзументата и медија и то такво разумијевање има одлику унверзалног разумијевања. Ту се не ради ни о каквој новој синкретистичкој бази образовања, медија и конзументата, нити подлози за успоставу неких нових принципа. Ради о томе да уз потпуно разумијевање и поштовање постоји слобода изношења информација, како оних које су јако битне за једно друштво тако и онај други аспект интердисциплинарни (социолошки, филозофски, психолошки, културолошки), преко којег и кроз који медији информишу своје читаоце, слушаоце и гледаоце на један шири начин. Образовање и наука су кроз ове аспекте успоставили одређени систем истина. Медији у својој комплементарној функцији и улози треба да својим препознатљивим знацима преносе тај систем.

КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ У УНИВЕРЗАЛНОМ КОМУНИКАЦИОНОМ ПРОСТОРУ

Образовање и медији могу комуницирати и комуницирају у широком комуникацијском простору, који је у неку руку њихов ритуални простор. У глобалном свијету гдје се сваки дан добијају глобалне информације, и гдје су људи информисани о глобалним односима међу њима, као и међу друштвима, образовање и медији су два подручја која понајвише одређују однос међу појединцима и друштвеним групама, па самим тим и међу заједницама. Због тога се с правом може рећи, у духу електронске комуникације и у Тофлеровом смислу друштва трећег таласа или суперинду-

стријског друштва, да су медији *hardwer*, а образовање онај нужни системски *softmwer*, како овај комплементарни систем функционише. Тај однос *hardwer – softver* у комуникацијском смислу је одређујући за комплементарност ова два подручја и двије сфере. Увијек се комуникација креће ка конзументу или појединцу. Двосмјерност кумуникационе комплементарности је нужан процес. Комплементаран однос образовања и медија је друштвена компонента која доприноси демократизацији друштвене структуре, а то је оно што је највећа нужност транзицијских друштава. При томе ни медији, ни образовање у успостави нужно комплементарних релација не могу бити у подређеном положају, нити може једна или друга сфера платити високу цијену у јавности због унапређења међусобних релација.

ЛИТЕРАТУРА

Ansolabehere, Stephen & Roy, Behr & Shanto, Iyengar: *The Media Game American Politics in the Television Age*, New York: Macmillan. 1993.

Jantol, Tomo: *Politička javnost*, „Birotisak”, Zagreb, 2004.

Kerbel, Matthew Robert: *Remote and Controlled Media Politics in a Cynical Age*; Boulder, Colo: Westview Press, 1995.

Lichter, S. F. Robert, & Noyes E. Ruchard: *Good Intentions Make Bad News: Why Americans Hate Campaign Journalism*, Lanham, Md. Rowman & Littlefield, 1995.

Page, Benjamin: *Who Deliberates: Mass Media in Modern Democracy*, Chicago, University of Chicago Press, 1996.

Srđan VUKADINOVIĆ

THE COMPLEMENTARY ROLE EDUCATION AND MEDIUM IN TRANSITION SEGMENT OF STRUCTURE CONSCIOUSNESS

Summary

The medium to try that cover and to put over arms around all important constitutive segment of the social structure. In spite of all that special attention to devote this substructure which to contribute large reading public or spectator public in regard to listen to the radio public. For all medium in special interesting contents which a in different aspects to engage in deverbs large social change and transformation. The main social transformation all substructure and Montenegrin or and all remaining societies in former Yugoslavian environment to present through medium. Murderous is effect all medium or even more so electronics in consciousness peoples.

That new paradigm is non privatization neither liberalization already transition consciousness which is necessary perform and carry out a reform besides city dwellers society of Montenegro how to be constitution new paradigm transformation. Near medium role of large in to establish new paradigm transition consciousness to have a education. The complementary that two social segment of structure to contribute that what is that name change of consciousness city dwellers concret of reality.